№ 11 Менск, кастрычнік 1990 Кошт 30 кап.

СВАБОДА

БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

Выдаецца на беларускай мове Янкі Купалы, Максіма Гарэцкага, Антона Луцкевіча без уліку пастановы СНК БССР ад 1933 году.
Дасланыя матэрыялы рэдакцыя не рэцэнзуе і не вяртае.
Думка аўтараў не абавязкова супадае зь меркаваньнем рэдакцыі.

Адрас для карэспандэнцыі й паштовага пераказу грошай на падпіску: 220045, Менск, п/с 17, сп. Сабаленку Алесю Міхалавічу. Умовы падпіскі зьмешчаныя на стар. 6.
Выпускаецца штотыднёва (затрымкі — вымушаныя) з 1990 г.

ТРЫ ЗАЎТРА БЕЛАРУСІ:

1. **Новы саюзны дагавор** (15+1: рэспублікі плюс цэнтар). Беларусь працягвае быць аб'ектам чужых інтарэсаў, падпарадкаваная «моцнаму цэнтру», з сваім марыянеткавым урадам.

Абраўшы гэтае заўтра, мы абіраем жорсткую дыктатуру КПСС, якая праз надзвычайнае становішча захавае сваю ўладу і ўедзе ў рынкавую эканоміку на пакутах і зганяньні народа.

2. **Вялікая, малая, белая** («Российский союз», прапанаваны А. Салжаніцыным). Беларусь вяртаецца на 100 гадоў назад, каб зноў стаць безгалосай ускраінай абноўленае моцнае Расейскае імпэрыі. Пэрспэктыва: страта ўсялякай адметнасьці (мы зноў — Северо-Западный край), пакуты і зганеньне народа.

На карце новай Вялікай Расеі ўсю Беларусь накрые адзін маленькі знак — знак радыяцыі.

3. **Балтыйска-Чарнаморскі саюз** (прапанова БНФ).

Пяць рэспублікаў — Эстонія, Латвія, Літва, Беларусь і Украіна — ствараюць свой агульны рынак на ўмовах поўнае роўнасьці, каб разам інтэгравацца ў сусьветную экономіку. Мост праз усю Эўропу на шляху транскантынентальных транзітаў стане гарантыяй ад любых блякадаў і заручкай роскваіту. Такі саюз — моцны геапалітычны фактар паміж абноўленай Нямеччынай і абноўленай Расеяй.

У гісторыі падобны саюз існаваў амаль 5 стагодзьдзяў. І гэта быў залаты век для Беларусі.

Разьвітаньне зь Леніным

Існуе думка, што Леніна чакае свой XX зьезд. Але хто яго будзе праводзіць?

Сталін хаваўся за помнікі Леніну. Помнікі Сталіну былі ўжо ненадзейнаю абаронаю і хутка пайшлі на пераплаўку. За каго ж схаваюцца верныя ленінцы, калі не застанецца бронзавага Ільліча? За «валюнтарыста» Хрушчова? За абчаплянага ардэнамі з галавы да пятаў Ільліча № 2? За гэбіста тав. Андропава? За тав. Чарненку, за якога ня здолелі схавацца (памятаеце ТАССаўскае фота?) нават тыя, хто перастаўляў генсеку ногі, калі той прыйшоў на выбарчы ўчастак галасаваць за самога сябе?

У наступным нумары беларускае газэты СВАБОДА чытайце цалкам эсэ Уладзімера Арлова «Разьвітаньне зь Леніным».

Беларусі патрэбны геній

СУЧАСНЫЯ НАТАТКІ

Прызнаючы вяршэнства агульначалавечых каштоўнасьцяў над клясавымі, усё больш людзей пачынае адмаўляць насільле як фактар грамадзкага прагрэсу. Падобна, у гэтым галоўная асаблівасьць нашага часу. Але частка людзей успудзілася: якую тады афарбоўку набудзе гісторыя Расеі, той Расеі, якая вайной, прымусам далучала да сябе народы? Гора, дый годзе. Глядзіш, беларусы кінуць услаўляць карную місію Суворава, а потым і наогул стануць напаўняць рэальным зьместам Дэклярацыю аб сувэрэнітэце.

Сацыялістычная ідэя не перамагла імпэрскую. Гэтак і новае мысьленьне альбо пройдзе, альбо ня пройдзе праверку імпэрскай ідэяй. Ужо сёньня цяжка разважаць пра вяр-

(Далей глядзі стар. 4).

ФІРМА БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ «БІАПОЛ». ГЛЯДЗІ СТАР. 3

BIAPOL

B I A P O L

PRZEDSIĘBIORSTWO PRODUKCYJNO – HANDLOWO – USŁUGOWE Sp. z o.o.

02-516 WARSZAWA ul. Starościńska 1B. Tel. 48(22) 483061

Сэсія Сойму БНФ

Чарговае паседжаньне Сойму БНФ пачаў у канфэрэнц-зале Дому літаратараў **Вінцук Вячорка**. Ён адчытаў рэфэрат пра этнічнае беларускае насельніцтва за межамі БССР.

«Сойм БНФ «Адраджэньне», сказана ў прынятай на гэтую тэму ўхвале, — выказвае заклапочанасьць лёсам этнічнага беларускага насельніцтва прылеглых да БССР тэрыторыяў: Беласточчыны, Віленшчыны, Дзьвіншчыны, паўднёвай Пскоўшчыны, Смаленшчыны, заходняй Браншчыны. На гэтых тэрыторыях паўстае этнічная, рэлігійная, сацыяльна - эканамічная напружанасьць; аказаўшыся пэрыфэрыйнымі абшарамі суседніх дзяржаваў, гэтыя землі асуджаны на гаспадарчую адсталасьць, а насельніцтва — на асіміляцыю. Частку этнічна беларускіх тэрыторыяў за межамі БССР напаткала чарнобыльская бяда».

Сп. Вячорка распавёў пра свае кантакты з Смаленскім народным фронтам, пра сваё апытаньне смалянаў — як яны ставяцца да вяртаньня ў межы Беларускае Рэспублікі (каля 50 працэнтаў — станоўча), пра экалягічныя ды сацыяльныя беды беларусаў па-за БССР. Беды ў нас аднолькавыя, таму й ратавацца трэба разам.

Віктар Івашкевіч прывёў факты зьнявечаньня беларускіх хлопцаў у савецкай арміі. Сойм ухваліў заклік да прызыўнікоў, іх бацькоў і да Вярхоўнага Савету БССР: прызыўнікам не прыходзіць на прызыўныя ўчасткі, пакуль Вярхоўны Савет ня прыме пастанову пра службу на тэрыторыі Беларусі і магчымасьць альтэрнатыўнае службы.

Мы заклічам, а яны пойдуць, — сказаў **Сымон Сьвістуновіч**, — бо паграджае турма. Ня пойдуць,— запярэчыў яму **Уладзімер Крукоўскі**. Паміж адмовай служыць і турмой — вялікая адлегласьць.

Сойм прыняў таксама ўхвалу пра палітычную сітуацыю і задачы БНФ, дзе паміж іншым сказана:

«Сойм БНФ «Адраджэньне» пацьвярджае імкненьне нашага руху да адраджэньня незалежнай і дэмакратычнай Беларусі. Сойм занепакоены ходам падзеяў у Рэспубліцы. Рэальная ўлада застаецца ў руках КПСС — КПБ... Партакратыя ж тэрмінова перапампоўвае гіганцкія фінансавыя сродкі КПСС — КПБ у сфэру прадпрымальніцтва, на вачох скамунізаваных саветаў захоплівае нерухомую маёмасьць...

Сойм уважае, што БНФ «Адраджэньне» павінен узяць на сябе палітычную ініцыятыву ў ажыцьцяўленьні наступных захадаў.

ДЭКАМУНІЗАЦЫЯ эканамічнага, палітычнага і культурнага жыцьця ў Рэспубліцы: прымусовае адчужэньне ў карысьць мясцовае ўлады маёмасьці КПСС — КПБ; заканадаўчая забарона партыйнай дзейнасьці на прадпрыемствах, ва ўстановах, у войску, у КГБ і МУС; роспуск усіх саветаў і правядзеньне выбараў ва Усебеларускі Ўстаноўчы Сойм на шматпартыйнай аснове; ачышчэньне дзяржаўнай культурнай дзейнасьці, адукацыі і выхаваньня ад камуністычнай ідэалёгіі; дэмантаж помнікаў ідэолягам і практыкам камунізму...

Паколькі дзяржаўныя органы ў прынцыпе ня могуць цэнтралізавана забясьпечыць жыхарам Рэспублікі годнае існаваньне, неабходна перадаць дзяржаўную ўласнасьць грамадзянам Беларусі, ускладушы такім чынам на іх самix асноўны клопат пра свой лёс. Прыватызацыя дзяржаўнай уласнасьці павінна адбыцца пераважна бяз выкупу, з распродажам толькі яе часткі. Прыватная ўласнасьць павінна стаць пануючай формай уласнасьці на Беларусі. Права прыватнай уласнасьці, яе недатыкальнасьць павінны стаць эканамічнай асновай правоў чалавека ў Рэспубліцы.

Сойм лічыць, што беларускі ШЛЯХ ДА НЕЗАЛЕЖНАСЬЦІ — гэта прыняцьце пакету адпаведных законаў (пра грамадзянства, пра мытную службу, пра абарону і інш.); забарона дзейнасьці ў Рэспубліцы палітычных сілаў, кіраваных з замежных асяродкаў; роспуск КГБ як крэатуры КПСС і Масквы; вывад савецкага войска зь Беларусі; няўдзел у Савецкім дагаво-

(Далей глядзі стар. 3).

Паўлюк Задзірасты ў «Шпільках»

У 25-м нумары польскага часопіса «Шпількі» зьмешчаны пераклад самвыдатаўскай беларускай паэмы Паўлюка Задзірастага «Нарабілася бяды ў нядзельку на Дзяды». Гэтая паэма — пра разгон уладамі мірнае дэманстрацыі ў Менску 30.Х.88— упершыню была зьмешчана ў бібліятэчцы «Студэнцкае думкі». Аўтар польскага перакладу і прадмовы ў «Шпільках» Чэслаў Сенюх.

Беларуская каталіцкая грамада

У Менску адбыўся сход Менскай каталіцкай грамады. Сход абраў касьцельную Раду і Арганізацыйны камітэт дзеля стварэньня Беларускай каталіцкай грамады. У камітэт увайшлі С. Абламейка, В. Барташэвіч, Д. Бічэль, І. Вашкевіч, Ч. Вайткевіч, М. Купава, Я. Шунэйка, Ф. Янушкевіч ды іншыя. Аргкамітэт выдаў адозву, дзе, у прыватнасьці, сказана, што «каталіцкія і праваслаўныя сьвятары пад палітычным уплывам суседніх дзяржаваў падзялілі беларускі народ на «палякаў» і «рускіх». Нават памерлы беларус ужо назаўсёды атрымлівае надмагільны крыж або камень з рускім ці польскім надпісам».

Аргкамітэт БКГ рыхтуе статут, праграму і ўстаноўчы зьезд.

Тэлефон для сувязі: 62-73-43 да 22.30, Астаповіч Антось Уладзімеравіч. Адрасы: 220116, Менск, п/с 59, БКГ і 220007, Менск, п/с 21, БКГ.

Новыя штрафы за сымболіку

ЛЕПЕЛЬ. Тут адбыўся мітынг «Незалежная Беларусь». А перад тым, калі гэты мітынг санкцыянаваўся, старшыня гарвыканкаму Ул. Ганчар папярэдзіў арганізатара мітынгу Ул. Шушкевіча, што той будзе аштрафаваны за выкарыстаньне бел-чырвона-белага сьцягу. Аргумантаваў ён тым, што Дэкларацыя аб суверэнітэце Беларусі, якая прызнае гістарычную сымболіку, для Лепля не закон.

Участковы інспэктар склаў на Ул. Шушкевіча пратакол за выкарыстаньне на мітынгу двух бел-чырвона-белых сьцягоў.

Сустрэча ў Белавежы

З 5 па 8 кастрычніка ў м. Белавежа (Беласточчына) праходзіў Беларускі сымпозыюм «Белавежа-90». Сустрэча была навукова-практычная ды злучыла тры бакі: беларусаў з БССР (БНФ, Менск); зь Беласточчыны (БДА) і з эміграцыі (Злучаныя Штаты, Вялікая Брытанія, Францыя). Дэлегацыі ўзначалілі Зянон Пазьняк, Сакрат Яновіч і Янка Запруднік.

Абмяркоўвалі палітычную будучыню Беларусі; шляхі дасягненьня незалежнасьці; дачыненьні з суседзямі ды праблемы беларускае меншасьці на сваёй этнічнай тэрыторыі за межамі БССР; рэлігійнае пытаньне ў Беларускай Рэспубліцы й на Беласточчыне.

Алесь Лукашук выйшаў з партыі

Ведамы беларускі публіцыст, які піша пра сталінскія злачынствы, былы супрацоўнік «Звязды» Алесь Лукашук пакінуў шэрагі КПСС.

Усім, хто ахвотны выехаць за мяжу на вучобу, працу, лячэньне альбо эміграцыю, прапануем даведнік «АДРАСЫ І ТЭЛЕФОНЫ ЗАМЕЖНЫХ ПАСОЛЬСТВАЎ У СССР». Кошт 5 рублёў. Зьвяртайцеся на адрас: 220012, Менск, п/с 126.

Лінейка пратэсту ў Нароўлі

Лінейка пратэсту патрабавала хутчэйшага адсяленьня, роспуску Вярхоўнага Савету БССР і новых выбараў, апублікаваць дадзеныя матэрыяль-

ных стратаў, якія мы панесьлі з-за блякады Літвы. Удзельнікі лінейкі выказалі недавер старшыні райсавету Н. Н. Лапцеву. У знак пратэсту супраць дрэннага вырашэньня чарнобыльскае праблемы ўдзельнікі лінейкі пастанавілі не пускаць дзяцей у школу на працягу першага тыдня навучальнага году.

С. Хмара — Б. Ельцыну

Прэзыдэнт Камітэту Вольнае Беларусі С. Хмара накіраваў Б. Ельцыну Зварот, у якім адзначыў: «у межах Вашае Рэспублікі знаходзяцца беларускія этнічныя гістарычныя землі, разам са старой сталіцай стараветнага Беларускага Княства — Смаленскам, стаўшым на кароткі час першай сталіцай Беларускай Савецкай Рэспублікі 1920 году, як і часткай абвешчанай у 1918 годзе Беларускай Народнай Рэспублікі». Сёньня, — кажа С. Хмара, — калі Расейская Рэспубліка абвясьціла свой сувэрэнітэт, першым слушным крокам будзе:

«1. Увядзеньне ў школах, у грамадзкіх і ўрадавых установах беларускай мовы побач з расейскай.

2. Утварэньне са Смаленскай, Бранскай і заходняй часткі Пскоўскай вобласьцяў адной асобнай адміністрацыйнай і эканамічнай адзінкі — Усходне Беларускага Краю ці Смаленскага Краю з сваім асобным выбарным краёвым органам.

Прызнаньне ўсім аўтахтонным жыхарам Усходняе Беларусі іхняга нацыянальнага беларускага імя з аўтаматычным упісаньнем імя «беларус» у дзейныя дакументы...»

7 лістапада — насустрач танкам

БНФ распаўсюдзіў улётку з заклікам да менчукоў 7 лістапада а 10.00 сабрацца на плошчы імя Якуба Коласа. Мы ня хочам браць удзел у піры ў часе чумы, — гаворыцца ва ўлётцы. — Камуністы бразгатам зброі будуць сьвяткаваць чарговую гадавіну свайго захопу ўлады. Выйдзем на вуліцы, каб засьведчыць канец камунізму.

Антон Луцкевіч у «Нёмане»

У ліпеньскім нумары часопіса «Нёман» надрукаваныя разьдзелы з кнігі гісторыка і публіцыста, сталага аўтара СВАБОДЫ Анатоля Сідарэвіча «Антон Луцкевіч». Гэта па-сутнасьці першая сапраўдная палітычная гісторыя Беларусі XX стагодзьдзя — пра тое, якія і як ствараліся, існавалі і зьнікалі на Беларусі дзяржаўныя ўтварэньні, палітычныя партыі, выданьні і суполкі новага часу, што такое БНР і што такое БССР, што такое БСГ і КПБ. З кнігі Сідарэвіча бяз шламу бальшавіцкае ідэалёгіі даведваемся пра лёс і асобы выдатных дзеячоў Беларусі, якія ў большасьці былі рэпрэсаваныя і абылганыя так званымі «савецкімі гісторыкамі».

У 13.00 пачнецца футбол

Пра гэта даведаліся сябры Хойніцкае групы падтрымкі БНФ перад мітынгам, які быў дазволены ім на мясцовым стадыёне з 12.00 да 16.00. Мітынг адбыўся побач са стадыёнам. Утвораны страйкавы камітэт. (Паводле Алеся Яўсеянкі).

«Белая Россия» на Беларусі

У Менску распаўсюджаная ўлётка «народно-православного союза «Белая Россия». Улётка скіраваная супраць Дэклярацыі пра сувэрэнітэт Беларусі.

(Далей глядзі стар. 6).

Да візыту К. Скубішэўскага

Каля польскага генконсульства ў Менску 15 кастрычніка міністра замежных справаў Польшчы К. Скубішэўскага сустрэў пікет БНФ з лёзунгамі ў падтрымку беларусаў Беласточчыны.

Памёр Міхал Дубянецкі. Ён адзін быў варты многіх у сёньняшнім беларускім Адраджэньні. Ягоным жыцьцём, як нічым іншым, акупленая праўда пра Беларусь у БССР. Вечная памяць!

СВАБОДА.

Фірма беларусаў у Польшчы

«Біапол» можа даставіць Вам на выгодных умовах наступныя тавары, прадукаваныя ў славутых сусьветных фірмах:

— кампутары, пэрыфэрыйныя й дадатковыя ўстаноўкі;

— магнітавіды й здымальнікі відэа;

— тэлефонныя апараты, тэлефаксавыя ўстаноўкі і ксэраграфы;

— касэты відэа й аўдыа;

— аднаразовыя мэдыцынскія шпрыцы;

— хірургічныя рукавіцы, скальпелі, прэзэрватывы і г. д.

— установкі для апрацоўкі драўніны;

— машыны ды ўстаноўкі для абсталяваньня кухняў у рэстаранах;

— розныя іншыя тавары шырокага выкарыстаньня.

У першую чаргу фірма «Біяпол» рэалізуе заказы вялікіх колькасьцяў тавару оптам. Аплата ў валюце альбо ў рублях 5 катэгорыі (трансфэрныя — сымболь 899).

Фірма зацікаленая ў пакупцы розных тавараў на Беларусі.

Запытаньні ды прапановы кіруйце на адрас, што зьмешчаны на першай старонцы ў гэтым нумары газэты СВАБОДА.

Кіраўнік фірмы Аўген Салагуба.

Сэсія Сойму БНФ

(Працяг са стар. 2).

ры і заключэньне прамых пагадненьняў зь іншымі дзяржавамі, найперш з былымі савецкімі рэспублікамі.

Сойм прапануе суполкам, Радам БНФ, дэпутатам ад БНФ:

— ствараць апазіцыйныя фракцыі БНФ і надалей ня браць на сябе адказнасьці за антынародныя рашэньні саветаў...

— згуртавацца са страйкавымі камітэтамі, спрыяць іхняй каардынацыі, вылучэньню палітычных патрабаваньняў;

— каардынаваць дзейнасьць з усімі палітычнымі сіламі, якія стаяць на груньце незалежнасьці і дэкамунізацыі Беларусі;

— распачаць стварэньне сеткі грамадзянскіх камітэтаў для рэгістрацыі грамадзянаў Беларускай Рэспублікі — выбаршчыкаў будучага Усебеларускага Устаноўчага Сойму;

— утвараць вайсковыя камісіі пры радах БНФ, неадкладна распачаць кампанію пратэсту супраць пераводу савецкага войска з Усходняй Эўропы на Беларусь, супраць савецкіх ядзерных базаў на Беларусі, прызыву беларускіх юнакоў на службу ў імпэрскую армію; патрабаваць альтэрнатыўнай службы на будаўніцтве жыльля для чарнобыльскіх перасяленцаў і ў войску беларускага МУС, стварэньня беларускага прафэсыйнага войска;

— разгарнуць асьветную працу праз лекторыі, лятучыя унівэрсітэты, сэмінары па пытаньнях эканомікі, палітыкі, нацыянальнай гісторыі ды культуры;

— узяць пад кантроль выкананьне мясцовымі ўладамі Закону аб мовах;

— байкатаваць падпіску на пэрыёдыку КПСС, падтрымаць падпіскай «Навіны», «Свабоду», «ЛіМ», «Наша слова», непартыйныя беларускамоўныя выданьні.»

Таксама Сойм прыняў ухвалу пра палітычную пэрспэктыву Беларусі, ухвалу з патрабаваньнем неадкладнай поўнай рэабілітацыі беларускага вязьня сумленьня Міхася КУКАБАКІ, выплаты яму кампэнсацыі за 17 гадоў зьняволеньня ў турмах і псіхіятрычных шпіталях і магчымасьці пасяліцца на Бацькаўшчыне, ухвалу аб рэлігійных дачыненьнях на Беларусі:

«Дбаючы пра адраджэньне беларускай нацыі, яе культуры й маралі, Сойм БНФ «Адраджэньне» падтрымлівае аднаўленьне ўсіх хрысьціянскіх канфэсыяў на беларускай нацыянальна - культурнай і моўнай аснове і выступае за іх самакіраваньне ды незалежнасьць ад зьнешніх палітычных сілаў».

Беларусі патрэбны геній

(Працяг са стар. 1)

шэнства агульначалавечых каштоўнасьцяў і адначасова змагацца з нацыянальным адраджэньнем.

* * *

У 1987 годзе, улетку, на рэспубліканскай выставе кветак у Палацы мастацтваў экспанавалася кампазіцыя менскіх школьнікаў «Чарнобыль». Чырвоныя кветкі ў круглым, як зямны шар, кошыку. І засохлая галінка, што тырчэла зь іх.

Тады здавалася, што кампазіцыі з кветак — справа дарэчная...

Цяпер і Дэкларацыю аб суверэнітэце шмат хто палічыў своеасаблівай кветачнай кампазіцыяй.

Каб чатыры пасьлячарнобыльскія гады мы мелі сапраўдны суверэнітэт, дык не ператварыліся б у матэрыял для экспэрымэнтаў.

* * *

Яшчэ ў часе другой сусьветнай вайны навукоўцы з Каліфарнійскага ўнівэрсітэту ў Бэрклі ўзялі сабе за мэту высьветліць, якія псыхалягічныя перадумовы рэкрутуюць дабраахвотных паслугачоў дыктатарам. Здаецца, тады і зьявіўся тэрмін «аўтарытарная асоба». Так быў названы тып чалавека, які спалучае ў сабе агрэсіўнасьць, нецярпімасьць да іншых і пачцівасьць да ўладаў, гатоўнасьць падпарадкоўвацца ім.

Беларусь часоў перабудовы — найлепшы палігон для выпрабаваньня «аўтарытарнае асобы». З аднаго боку, у Саюзе дзеля прыкладу патрэбныя астравы пачцівасьці да вярхоў, з другога боку — трэба вельмі непрыязна ставіцца да суайчыньнікаў, каб гадамі замоўчваць маштабы чарнобыльскае небясьпекі.

* * *

«У нас усё нармальна, радыяцыя небясьпекі для насельніцтва не ўяўляе...»

Якому б начальніку даць на подпіс гэтыя словы? Гады два таму амаль усе яны падпісваліся, ківаючы на «моцны цэнтар».

* * *

Дык што такое «моцны цэнтар»?

Апаратчыкі, старшыні калгасаў разважаюць пра эканамічную ўзаемазалежнасьць, пра заходнеэўрапэйскую інтэграцыю, не тлумачачы аднак, чаму заходнеэўрапэйскія краіны ня страчваюць свае суверэннасьці, а мы яе дагэтуль ня маем.

Які туман! Навукоўцы гавораць яшчэ, што навукова-тэхнічны прагрэс дыктуе цэнтралізацыю, што дэцэнтралізацыя падобная да княскіх усобіцаў...

Дык што такое «моцны цэнтар»?

Каб меліся на ўвазе перадавыя пазіцыі, напрыклад, у навукова-тэхнічным прагрэсе, то чаму б ня выбраць «моцны цэнтар» у Японіі? Але Японія забясьпечвае свае перадавыя пазіцыі без таго, каб кантраляваць наш урад, прысылаць нам свае законы. Зрэшты, увесь сьвет гандлюе, мае канапэратыўныя сувязі, не зьліваючыся пры гэтым у вадну дзяржаву.

Справа не ў навукова-тэхнічным прагрэсе, не ў разьвіцьці, да прыкладу, філязофскае думкі ці балетнага мастацтва. «Моцны цэнтар» якраз і азначае — кантроль за нашым урадам, прысылку нам сваіх законаў. І толькі. Тут трэба разумець літаральна: сіла — гэта сіла. Яна дазваляе зьбіраць даніну.

* * *

Каму даводзілася папаезьдзіць у камандзіроўкі ў «сталіцу», той добра вывучыў чыноўніцкае племя. Паездкі былі зьвязаныя з падношэньнем, камандзіровачны публікум вёз у цэнтар гасьцінец: вяндліну, цукеркі, бутэлькі, дываны. (Большага не чапаю, чытайце артыкулы Гдляна ды Іванова).

А што камандзіровачны публікум атрымліваў? Звычайна, узгадненьні і дазволы.

Такія сустрэчныя плыні можна назіраць і ў дзяржаўным маштабе. Мы ім адгружаем тавары, яны нам шлюць паперкі з пячаткамі.

Дарэчы, гербавая пячатка — гэта нешта накшталт скіпэтра і дзяржавы адначасна. Толькі не царавы, а чыноўніцкія, бо чыноўнікі маюць «кармленьні» з узгадненьняў і дазволаў.

Чыноўніцтва скінула Барыса Ельцына, які замахнуўся быў на сістэму «кармленьняў». Але нечыноўны люд падтрымаў яго. Напэўна, Барыс Ельцын не адмовіўся ад сваіх намераў, бо зноў выказваецца за тое, каб дзяржаву будавалі не зьверху, а зьнізу. Маўляў, на мейсцах людзі будуць вырашаць, якімі правамі надзяліць цэнтар.

Такога ладу Расея яшчэ ня ведала. Рэвалюцыі маглі перамагчы канкрэтных чыноўнікаў, але не чыноўніцтва. Няўжо цяпер да гэтага дойдзе!

* * *

Яшчэ раз паглядзеў «Аптымістычную трагедыю». Асабліва азадачыла тое мейсца, дзе камісар сьцьвярджае, што палкавы камітэт прысудзіў Важака да пакараньня сьмерцю. Камісар працягнула матросу Аляксею аркуш, дзе быццам бы быў напісаны прысуд — паглядзі, пацьвердзі, скажы людзям, што ўсё праўда...

Матрос паглядзеў: замест прысуду — чысты аркуш паперы. Але матрос пацьвердзіў, зманіў сваім таварышам, вельмі даверлівым да паперак.

Навошта ён зманіў? Каб спадабацца прыгожай жанчыне? Не, фільм сьцьвярджае, што па ідэйных матывах, што для панавання нейкай ня вельмі ясна сфармуляванай ідэі.

Дагэтуль шмат хто не дае веры вачам сваім і спадзяецца на той самы міраж, які блізнуў у камісаравых вачах у адказ узрушанаму матросу. Нават пасьля мільёнаў і мільёнаў несправядлівых прысудаў.

* * *

Адзін беларускі дэпутат, які займае высокую пасаду, напужаў амаль увесь наш Вярхоўны Савет. Ён падыйшоў да пікетчыкаў на плошчы перад Домам ураду і папытаўся, чаму яны тут стаяць. Нейкая жанчына, доўга ня думаючы, адказала: «Каб вам плацілі столькі, колькі мне, дык і вы б стаялі!»

Як жа абурaўся той дэпутат у Вярхоўным Савеце! Маўляў, за грошы, за вялікія грошы стаяць на плошчы людзі. Зашумелі апаратчыкі, якія працуюць, і апаратчыкі, якія на пэнсіі, загулі пра акулаў імпэрыялізму. Тыя акулы прысылаюць даляры, каб падкупіць пікетчыкаў!

Нарэшце, іншы дэпутат, здаецца, Станкевіч растлумачыў: «У жанчыны маленькая зарплата, вось яна і зьвяртаецца да вас, жаліцца вам! Каб вам столькі плацілі... Столькі мала, а ня столькі многа...»

Сыты галоднага паранейшаму не разумее.

* * *

На сваёй першай прэс-канфэрэнцыі новы Старшыня Вярхоўнага Савету Арменіі Л. Тэр-Петрасян заявіў: на працягу 70 гадоў узмоцнена праводзілася думка, што Арменія не здольная жыць самастойна. «Ці не нашы гэта навукоўцы-грамадазнаўцы лёталі зь Беларусі даводзіць гэта армянам!» — узьнікла ў мяне жартоўная здагадка.

А калі сур'ёзна, дык замардаванае грамадазнаўства паўсюль аднолькавае, паўсюль безнацыянальнае...

* * *

І апошняе тут...

Беларусі патрэбны геній.

Думаю пра гэта, калі ў Вярхоўным Савеце дэпутаты зноў спрачаюцца пра культуру, зноў абмяркоўваюць вынікі чарнобыльскае трагедыі. Шмат прапановаў, але неарыгінальных, звычайных. Ці дадуць яны хуткі плён?

Дзе геній? У шэрагах нацыі, сярод сыноў і дачок яе ёсьць такое вольнае мейсца, такая вакансія — для генія.

Мабыць, можна мець і некалькіх геніяў, двух, напрыклад. Каб першы сабраў зь зямлі, з вазёраў і рэк усе дачыста радыянукліды, каб другі падняў нас усіх адрадзіць культуру нацыі. Карацей, фізік — для выратаваньня цела, лірык — для выратаваньня душы.

Але ж так ня будзе... Як уратаваць душу бязь цела? І што добрае прынясе сьвету цела, калі згасьне ў ім душа?

Не, Беларусі патрэбны адзін геній, які аб'яднае розныя бакі нашага жыцьця, а значыць, і нас. Гэта палітык, бо фізіку і лірыку аб'ядноўвае палітыка.

Беларусі патрэбны геніяльны палітык.

Мікалай СЕРДЗЮКОЎ

Акцыя СВАБОДЫ пад Воршай

8 верасьня на полі пад Воршай сябры рэдакцыі СВАБОДЫ разам з аршанцамі ўпершыню адзначылі славутую перамогу беларускага войска над маскоўскімі захопнікамі. Першая памятка пра нашых продкаў, абаронцаў роднае зямлі— шасьцікаанцовы крыж пры дарозе па-над зьмялелаю рачулкай Крапіўнай.

8 верасьня. Запомніце гэты дзень.

Гэтак памятны крыж быў дастаўлены да мейсца.
Фота А. Крыштаповіча

8 верасьня 1514 году недалёка ад Воршы адбылася адна з самых славутых бітваў паміж Старабеларускай дзяржавай (Вялікім княствам Літоўскім) і дзяржавай Маскоўскай.

Увабраўшыся ў сілу, Маскоўская дзяржава вяла тады ўжо чацьвертую вайну за так званыя «искони русские земли» — тэрыторыі Беларусі ды іншых народаў Вялікага княства. Масква і Сьвяшчэнная Рымская імпэрыя ўтварылі ваенную кааліцыю. Саюзьнікі дамовіліся, што ў выніку посьпеху агрэсіі Масковія забярэ сабе землі Беларусі ды Украіны, а Імпэрыя— тэрыторыю Польшчы. І калі ўлетку 1514 году вялізнае маскоўскае войска захапіла Смаленск, Старабеларуская дзяржава апынулася ў пагрозьлівым становішчы. Маскоўскі князь Васіль III ужо загадваў сваім ваяводам «прыгнаць да Масквы як быдла пугамі» нешматлікае беларуска-летувіскае войска і ўжо пасылаў гэтых ваяводаў далей на Беларусь.

Толькі на Бярэзіне спаткалі чужынцаў вoі Вялікага княства, якія сьпяшаліся на абарону краіны. Галоўная бітва адбылася пад Воршай, у мейсцы, дзе невялікая рачулка Крапіўна ўпадае ў Дняпро. Тут 8 верасьня 25-тысячнае войска беларускага гетмана Кастуся Астроскага было заатакаванае 80-тысячнай маскоўскай коньніцай ваяводаў Чаляднiна і Галіцы. Бітва цягнулася ад раніцы да вечару і скончылася поўнай паразай маскоўцаў.

Вестка пра перамогу пад Воршай адразу абляцела Эўропу. Кааліцыя Масквы і хаўрусьнікаў адразу развалілася. Дэмаралізаваныя маскоўскія войскі паслабілі націск на Беларусь.

Памятайма пра перамогу пад Воршай!

8 верасьня.

Адам ГЛЁБУС

Ф. С.

Ен — Скарына — самвыдатавец.
І за гэта
Ягоны партрэт вешаюць там,
Дзе раней вісела плаката
З тварам савецкага звыш-чалавека.
Ён — Францішак — друкаваў Біблію.
Пэўна, таму
Тысячы атэістаў расфасоўваюць харчы
У бел-чырвона-чорныя пакеты,
На якіх напісана:
«500 — Францішак Скарына».
Ен — Ф. С. — пісаў на старажытна-беларускай мове.
Вядома, таму
Ягоны нашчадак гаворыць
З польска-расейскім акцэнтам
І жыве ў Канадзе.
Францішак Скарына быў лекарам.
Мусіць, за гэта
У ягоны гонар пераназвалі менскую вуліцу,
Што сьмярдзіць дэзынфэкцыяй ды бэнзынам.
Мусіць, бо
Ен — Скарына — дагледаў карапеўскі сад.

Беларусы!

Народ наш, грамадзкасць сьвету адзначаюць 500 угодкі Францішка Скарыны — славутага беларускага гуманіста, асьветніка, першадрукара.

Волат эпохі Адраджэньня, аўтар першадрукаванае беларускае Бібліі, Скарына запавядаў нам высокі ідэал чалавечнасьці — беларускасьці — усечалавечнасьці.

Сягоньня народ Беларусі працярэбліває новыя пуцявіны свайго нацыянальнага Адраджэньня: вяртае забытую, разрабаваную і скажоную таталітарнай сыстэмай спадчыну разам зь імёнамі сваіх мысьляроў і прарокаў; адраджае зьнявечанае чужынцамі і дамарослымі рэнегатамі роднае мацярынскае Слова; ладзіць сваю дзяржаўную незалежнасьць і суверэннасьць; уздымае, нарэшце, перад сьветам сваю патаптаную нацыянальную годнасьць.

Скарынава сьвята супадае з уведзеньнем у жыцьцё Закона аб дзяржаўнасьці беларускае мовы. Няхай жа ў нашым Беларускім Доме паўсюдна ажыве, загамоніць спрадвечнае слова беларускае. І кожны патрыёт ды паспрыяе сьвятой усенароднай справе, да якое здавён нас паклікаў Вучыцель: «бо мяне міласьцівы Бог з гэтай мовы на сьвет пусьціў». Будзем вартыя Божае міласьці й запавету Прарока свайго.

Управа Беларускага Народнага Фронту «Адраджэньне».

13 верасьня 1990 году
ў Менску.

Як атрымаць СВАБОДУ?

Пішу Вам праездам. Езьдзіў у Клічаўскі раён хаваць маму і выпадкова на тыльным баку кіёска «Марожанае» па вул. Чыгладзе, дзе жыве мой брат, прачытаў Вашу газэту СВАБОДА. Яна мяне вельмі зацікавіла.

У мяне шмат знаёмых і сяброў зь беларусаў, якія жывуць на Урале і ў Паўночным Казахстане, і, як і я, зьбіраюцца вярнуцца на Бацькаўшчыну, таму вельмі прашу паведаміць, каму даслаць грошы, каб атрымаць усе нумары СВАБОДЫ, якія ўжо надрукаваныя і будуць надрукаваныя далей.

Рыгор Лявонцьеў,
Чалябінск.

Увага!

Атрымаць СВАБОДУ Вы можаце, калі накіруеце адвольную суму грошай (зь якой пасьля будзе вылічвацца кошт кожнага дасланага Вам нумару) паштовым пераказам на адрас: 220045, Менск, п/с 17, Сп. Сабаленку Алесю Міхайлавічу. На бланку паштовага перапазу ў слупку «Для пісьмовага паведамленьня» пазначце, калі ласка, якія нумары газэты Вам даслаць з ранейшых альбо адкрыць на Вашае імя падпіску наступных нумароў СВАБОДЫ. Чакаем!

Я некамсамолец

З гэтага году дзеля таго, каб падаць заяву на пэдагагічны паток любога факультэту БДУ, трэба мець накіраваньне з гаркаму камсамолу. Гэтага не было нават у застойныя часы. Так што я, некамсамолец, ня маю права ня тое што ва ўнівэрсытэт паступіць, але й заяву падаць. Чамусьці ніхто не патрабуе накіраваньня, напрыклад, ад БНФ.

С. Сасноўскі.

Дзякуй!

Сардэчна дзякуем за ахвяры на справу СВАБОДЫ, якія склалі Іван Пятроў з Магілеву і Марына зь Менску — па 10 рублёў, Генрых Даніловіч зь Вялейкі — 15 рублёў. Жывымі людзямі жыве і наша Беларусь.

Талент

Асаблівым талентам славіцца карэспандэнтка «Сельской газеты» Т. Бумажкова. А ў асаблівага таленту — асаблівыя прыхільнікі. Хто такія? А Вы хіба не чыталі газэту парткаму Менскага гадзіньнікавага завода «Мы и время»? Але ж, — скажа ўважлівы чытач, — у гэтай цікавай, баявітай газэце прозьвішча Т. Бумажковай няма ні пад адной публікацыяй. Сапраўды, гэта так, і ўсё ж...

Вы не адчулі, што праз усе матэрыялы новае газэты чырвонай ніткай праходзіць адзін стыль, адзін дух, адзін почырк сапраўднага журналіста-прафесіянала, якога і бяз подпісу пазнаеш у любым выданьні. Сьветапогляд! Цэлы тыдзень сядзела Т. Бумажкова ў парткаме гадзіньнікавага завода літаральна ад званка да званка. А потым ізноў даводзілася ёй прыходзіць — ужо на экспэдыцыю гатовага нумару. Рука майстра прыкладзена такім чынам да газэты і ў простым і ва ўскосным сэнсе.

Нарэшце, хачу зьвярнуцца да адміністрацыі гадзіньнікавага завода:

1. Паколькі выпуск газэты «Мы и время» будзе працягвацца, прашу выдаць Т. Бумажковай пастаянны заводзкі пропуск. Колькі можна хадзіць па разавых ды чакаць ля акенца прапускнога бюро!

2. Прапаную дырэктару Менскага гадзіньнікавага завода Абрамчыку выдаць загад пра спыненьне вытворчасьці цыфэрблатаў з надпісам «Перестройка». Для іх больш падыйдзе надпіс «Вандэя».

Ігар Матавілаў.

«Белая Россия» на Беларусі

(Працяг са стар. 3).

Нашых суайчыньнікаў-расейцаў напалохала перспэктыва аддзяленьня Рэспублікі ад СССР. Між тым, беларуская незалежнасьць прадугледжвае вольнае разьвіцьцё культураў усіх нацыянальных меншасьцяў Беларусі, пад якімі б сьцягамі яны ні выступалі, пад бела-чырвонымі ці пад бела-сіне-чырвонымі, пад якія заклікае адзінакіроўных сваіх братоў суполка «Белая Россия». Расейцам па Беларусі трэба будзе пакласьці шмат творчае працы, каб сарганізавацца хоць бы так, як ужо сарганізаваліся беларускія палякі.

Беларусі цяжка і не да нас

Паводле перапісу 1989 у Маскве жыве 73 005 беларусаў. Але, на жаль, ня ўсе яны схільныя да згуртаваньня. З-за нізкае нацыянальнае сьвядомасьці і з-за блізкасьці Беларусі. Гэтым тлумачыцца, чаму пры вялікай колькасьці беларусаў Маскоўскае таварыства беларускае культуры імя Францішка Скарыны мае сёньня толькі каля 150 сяброў.

Вадзіць нашай справе таксама адсутнасьць памяшканьня ды сродкаў, а з боку мясцовае ўлады і з боку Беларускае Рэспублікі да нас — поўная абыякавасьць.

Але мы не западаем у роспач. У нас ёсьць нядзельная школка, пакуль — толькі 15 дзетак, штомесяцовыя заняткі унівэрсытэту гісторыі ды культуры Беларусі, ладзім розныя канцэрты й сустрэчы.

Са студзеня мы сталі далучацца да справаў іншых супольнасьцяў. Першае наша зьяўленьне зь бел-чырвона-белым сьцягам на мітынгу, што быў прысьвечаны гадавіне Украінскай народнай Рэспублікі, выклікала вялікую сэнсацыю. «Дайце паглядзець на жывых беларусаў», — казалі людзі. Мы ўсьміхаліся, але нам сур'ёзна дадавалі: «Мы маем на ўвазе сапраўдных беларусаў, ня толькі па назьве».

Другое зьяўленьне было 25 лютага на перадвыбарчым мітынгу «Дэмакратычнае Расіі». Да нас падыходзілі сотні людзей і пыталіся, што гэта за сьцягі, бо расейцы не ведаюць беларускіх сымболяў. Мы йшлі разам з украінскім Рухам, бо іх больш за нас і яны пакуль больш актыўныя, а да нас, у свой чарод, убачыўшы Пагоню, далучыліся летувісы. У летувісаў у Маскве няма ніякага аб'яднаньня.

Потым былі іншыя мітынгі. І была гадавіна Чарнобыльскае катастрофы.

Калі мы разам з Рухам пачалі пікетаваньне Міністэрства атамнае энергетыкі, нас запрасілі на гутарку, дзе намесьнік міністра з дапамогай двух супрацоўнікаў паўтары гадзіны пераконваў нас, што нічога жахлівага не адбылося, а калі што і было, дык міністэрства не вінаватае, а грошы вярнуць нельга, бо міністэрства ня мае іншых крыніцаў існаваньня апрача дзяржаўнага бюджэту.

Яны адмаўлялі тое, што ў Чарнобыльскай зоне плянуецца захаваньне радыеактыўных адыходаў з Эўропы, толькі будзе, казалі яны, вытворчасьць па пераплаўцы мэталаў з атамных станцыяй з мэтай аддзяліць «чысты» мэтал ад «бруднага». Хоць я й інжынер, не ўяўляю сабе, як гэта можна зрабіць. Тут нейкая мана.

Урэшце я сказаў, што нашыя сябры на вуліцы ўжо хвалююцца, ці не трапілі мы ў кандзей, і таму трэба адыходзіць.

Потым быў мітынг у парку Горкага. І калі я пачаў прамаўляць пра тое, што Беларусі няма сэнсу заставацца ў складзе Саюза, па ўсім парку з узмацняльнікаў загрымела музыка. І мы пайшлі ў іншае месца, на ўкраінскае набажэнства.

Дарэчы, у савецкіх сродках інфармацыі вакол Беларусі і беларускіх справаў — поўнае замоўчваньне. Толькі ў апошні час нешта зьявілася. А так, калі друкуюцца здымкі зь якога мітынгу, дык прападаюць нашыя сьцягі. Мы дакладна ведаем, што вось гэтыя людзі стаялі побач з намі, яны ёсьць, а нас няма. Відаць, не жадаюць разбурыць той вобраз «узорна-паказальнай» калёніі, які зрабілі зь Беларусі. Звычайны абыватаць пераканаsucc, што беларусы жывуць добра і нічога ім ня трэба.

Вялікі ўціск мы адчуваем з боку дзяржаўна - патрыятычных расейскіх таварыстваў накшталт «Памяти», «Отечества». Яны заклікаюць у паплечнікі — змагацца са «смутьянами».

Мы адмаўляемся, але ахвона ходзім да іншых «нацыяналаў». Хадзілі да грузінаў на гадавіну Тбіліскае бойні 9 красавіка, да армянаў — на гадавіну генацыду і г. д. Цяпер нас ужо ведаюць і, бадай, паважаюць за ўраўнаважанасьць і спагаду.

Бралі мы ўдзел і ў Менскім сьвяце славянскай пісьменнасьці. Але ня ўсім нам гэтае сьвята спадабалася, бо было занадта «маскоўскае».

Што далей? Патрэбнае памяшканьне, трэба стварыць кааператыў. Тады мы зможам зарабіць нейкія грошы, пашырыць сваю дзейнасьць і дапамагчы Беларусі. Бо ёй зараз вельмі цяжка і таму, дарэчы, не да нас.

Алесь Драянкоў.
Масква.

На здымку: нядзельная школка.

Арганізацыі і прыватныя асобы могуць заключыць дамову на распаўсюджваньне беларускае газэты СВАБОДА. Зьвяртайцеся, калі ласка, па тэлефонах:

БАБРУИСК — 3-22-63 (Сп. Аляксей);
БАРАНАВІЧЫ — 6-33-26 альбо 5-32-78 (Сп. Павел);
ВІЛЬНЯ — 62-07-20 ці 73-84-75 (Сп. Хведар);
ВІЦЕБСК — 4-53-22 (Сп. Валера);
ВЯЛЕЙКА — 5-56-83 ці 5-56-56 (Сп. Натальля);
ГАРОДНЯ — 44-01-27 ці 45-22-54 (Сп. Данута);
ГОМЕЛЬ — 55-79-03 (Сп. Андрусь);
МАЗЫР — 2-42-09 (Сп. Лявон);
МАЛАДЗЕЧНА—7-72-26 (Сп. Тадэвуш) пасьля 18.00;
МЕНСК — 34-42-78 (Сп. Алесь) і 24-70-59 (Сп. Вадзім);
ПОЛАЦАК — 4-47-05 (Сп. Уладзімер) з 21.00 да 23.00, апроч аўторку й чацьверу.
РЫГА — 28-85-23 ці 37-54-12 (Сп. Сяржук).

Калі Вы жадаеце зьмясьціць Вашую рэкляму на старонках беларускае газэты СВАБОДА, зьвяртайцеся, калі ласка, па тэлефоне 34-42-78 (Сп. Алесь).

Рэдакцыя беларускае газэты СВАБОДА мае й распаўсюджвае наступныя незалежныя выданьні:

ЛІТАРАТУРА-1
ЛІТАРАТУРА-2
зборнікі твораў новых беларускіх літаратараў. Кошт аднаго асобніка — 3 рублі.

КСЭРАКС БЕЛАРУСКІ-1
КСЭРАКС БЕЛАРУСКІ-2
літаратурныя зборнікі літаратараў з Наваполацку. Кошт аднаго асобніка — 2 рублі.

ДЗЕНЬ ВОЛІ-90
сьвяточнае выданьне да 72-й гадавіны абвяшчэньня незалежнай Беларускай Народнай Рэспублікі. Кошт — 30 кап.

КУПАЛЬСКАЯ ПАШТОЎКА
кошт — 30 кап.

Усе гэтыя выданьні можна атрымаць, даслаўшы грошы паштовым пераказам на адрас: 222690, Менская вобласьць, Стаўпецкі раён, вёска Новы Сьвержань, завулак Стаўпецкі, д. 20, Сп. Тулейку Міхасю Уладзімеравічу.

Бліжэй да СВАБОДЫ

Мы ў рэдакцыі атрымалі шмат лістоў з пытаньнем: якой мовай вы пішаце?

Адказ не складаны. Рэч у тым, што ў прыродзе існуюць дзьве падобныя літаратурныя мовы: беларуская і беларуская савецкая.

На беларускай мове размаўлялі нашы дзяды й бабулі. І мы гаворым з нашымі дзецьмі па-беларуску. На беларускай мове пісалі і выдавалі свае творы Купала, Багдановіч, Гарэцкі, на ёй — уся наша літаратурная клясыка, на ёй дагэтуль пішуць і выдаюць газэты ды кніжкі беларусы на эміграцыі. Галоўны прынцып беларускае мовы — як гаворыцца, так і пішацца.

Беларуская савецкая мова — гэта штучнае ўтварэньне, якое ўзьнікла ў 1933 годзе па загаду СНК БССР, калі расстралялі амаль усіх, хто пісаў па-беларуску. Гэта не самастойная мова, а адпаведнік расейскай савецкай мовы, пераклад з расейскай савецкай мовы на беларускую. Гэта двойчы не самастойная мова. Ёю нельга па-людзку гаварыць зь дзецьмі, бо нельга зь дзецьмі гаварыць мовай партыйных пастановаў. Гэта мёртвая мова. Яна сапраўды чэрствая і яе справядліва называюць «исковерканным русским языком». Беларуская савецкая мова — больш савецкая, сацыяльная, чым беларуская, нацыянальная.

СВАБОДА ня можа выходзіць на мёртвай мове рабоў. Пастарайцеся зразумець нас, і тады мы разам будзем трошкі бліжэй да сапраўднае СВАБОДЫ.

ПАДПІСКА, ПАДОБНАЯ ДА САМАГУБСТВА

Гадоў 10 ці 15 назад знаёмы аднаго майго знаёмца напісаў апавяданьне, дзе галоўнымі героямі былі браты Капээсэсцавы. Тады гэта было сьмешна. А цяпер нехта ў нашым грамадзтве мусіць стаць капіталістам.

Парткамы, райкамы, гаркамы КПСС зараз ліхаманкава зарабляюць грошы і гэтак жа ліхаманкава ўкладаюць іх у вытворчасьць.

Няўжо гэта яны — браты Капээсэсцавы, стануць капіталістамі, гаспадарамі нашага жыцьця! Выходзіць, яны. Учарашнія агітатары за ўсеагульную роўнасьць і супраць эксплюатацыі першыя надзенуць цыліндры і пакажуць нам, што такое клясычны капіталізм на ўзор мінулага стагодзьдзя. І пакуль мы будзем марыць пра шведзкі сацыялізм, пра амэрыканскі лад жыцьця, пра грамадзтва роўных магчымасьцяў, яны вернуць нас у першую стадыю капіталізму і прымусяць успомніць чытаныя некалі ў школе творы Дзікенса, Драйзера і Джэка Лёндана.

Бо самы жорсткі рабаўладальнік — гэта ўчарашні раб.

А пакуль браты Капээсэсцавы зарабляюць грошы. І ці не галоўны іхні прыбытак — ад бальшавіцкіх газэтаў і часопісаў.

Падпіска. І мы, грамадзяне, якія падпісаліся на «Правду», «Звязду», «Советскую Белоруссию» і іншыя «плюралістычныя» органы — мы спрычыніліся да ўзгадаваньня вялізнага малоха, які заўтра зьвяцца «невядома адкуль» ды нас жа і зжарэ.

С. П.

Газэта,
на якую варта
зьвярнуць увагу —

НАВІНЫ

БНФ «Адраджэньне»!

НАВІНЫ —
гэта інфармацыя
з першых вуснаў
пра справы
палітычнае апазіцыі
ў Рэспубліцы
і за межамі.

НАВІНЫ —
гэта дэмакратычны
погляд на жыцьцё,
гэта адкрытая
для палемікі
недагматычная
пазіцыя.

НАВІНЫ —
гэта пошук
беларускага шляху
да незалежнасьці
і волі.

НАВІНЫ —
гэта лёгіка
палітычнае
барацьбы
і ўвесь спэктр
эмоцый духоўнага
Адраджэньня

НАВІНЫ —
гэта вельмі
сур'ёзна
і вельмі жыва —
пра тое, што баліць
і тое, што цешыць.

Сталыя аўтары
НАВІНАЎ:
Зянон Пазьняк
і Вінцук Вячорка,
Віктар Івашкевіч
і Юры Хадыка.

Час падпіскі
неўзабаве міне.
Няхай гэта будзе
ВАШ выбар —

НАВІНЫ

БНФ «Адраджэньне»!

«...Без цябе бальшавікі абыйдуцца!»

Управа БНФ распаўсюдзіла Зварот наступнага зьместу:

«ХЛОПЕЦ! Увосень цябе забіраюць у армію? Дарагі чалавеча! Вашаму сыну прыйшла павестка ў армію? — Тады гэты зварот — да вас.

Са страхам праводзяць дзяцей у Савецкую Армію. Гэтая армія душыла свабоду венгерскага, чэскага і славацкага народаў. Гэтая армія забівала сапёрнымі лапаткамі жанчын у Тбілісі. Гэтая армія дзесяць год вяла антынародную вайну ў Аўганістане. Маскве патрэбна такая армія, а Беларусі?

Беларусь аплаціла маскоўскія аванцюры крывёю тысяч сваіх палеглых сыноў. Гэтага аказалася мала, і зараз, калі ў далёкіх рэспубліках палаюць міжнацыянальныя пажары, тушыць іх зноў шлюць нашых хлопцаў.

Ва ўсіх рэспубліках пачаўся рух супраць службы ў гэтай арміі.

Маўчыць толькі Беларусь.

Маўчыць наша Бацькаўшчына, якую спаткала страшная бяда Чарнобыля. Маўчыць мірная Беларусь, цела якой утыкана савецкімі ядзернымі базамі. Маўчыць і паслухмяна шле эшалон за эшалонам — штогод дзесяткі тысяч — сваіх хлопцаў на сьмерць і калецтва ў далёкія азіяцкія рэспублікі, на зьдзекі «дзедаўшчыны» ў казармах.

Можа, досыць?

Вярхоўны Савет БССР абвясьціў Беларусь зонай нацыянальнага экалагічнага бедства. Для будаўніцтва жыльля чарнобыльскім перасяленцам не хапае рабочых рук. На Беларусі расьце злачыннасьць, мы ня можам быць спакойныя за сваіх дачок, жонак, сясьцёр і сябровак, а ў міліцыі катастрафічна не хапае людзей.

БНФ «Адраджэньне» патрабуе, каб нашыя хлопцы праходзілі службу толькі на Беларусі:

— альбо ў рэспубліканскім войску, якое створыцца на падставе прынятай ВС БССР Дэкларацыі аб суверэнітэце;

— альбо ў органах правапарадку;

— альбо замест службы адпрацоўвалі на будоўлях для чарнобыльцаў.

Усім, хто адмаўляецца ісьці служыць у Савецкую Армію, раім слаць у Вярхоўны Савет БССР, на імя дэпутата Ул. Грыбанава, тэлеграму прыблізна такога зьместу:

Не жадаю служыць чужым інтарэсам. Хачу служыць свайму народу на роднай зямлі. Гатовы будаваць жыльлё для чарнобыльскіх перасяленцаў, служыць у міліцыі. Подпіс, адрас.

Змагацца лягчэй гуртам. Заклікаем ствараць Камітэты салдацкіх маці і згуртаваньні прызыўнікоў. Запрашаем для парады і каардынацыі ў гарадзкія і раённыя Рады БНФ».

19-я Сустрэча Беларусаў Паўночнае Амэрыкі

Прывітаньне ад Прэзідэнта Джорджа Буша 19-й Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі
Белы Дом 28 жніўня 1990

Я з прыемнасьцяй перадаю свае найцяплейшыя прывітаньні ўсім, хто прыбыў на 19-ю Сустрэчу Беларусаў Паўночнай Амэрыкі. Я асабліва вітаю нашых гасьцей з Савецкага Саюзу.

На працягу апошняга году, у часе якога адважныя мужчыны й жанчыны распалілі агні свабоды па цэлай Усходняй Эўропе, мы сталіся сьведкамі аднаўленага ўздыму этнічнай годнасьці і культурнай самасьведамасьці як у гэтым рэгіёне сьвету, гэтак і ў Паўночнай Амэрыцы. Злучаныя Штаты — гэта нацыя імігрантаў, і мы падзяляем моцнае адчуваньне роднасьці з народамі краёў нашага паходжаньня. Гэтак, мы з гордасьцяй перахоўваем шмат розных звычаяў і традыцыяў, зь якіх складаецца такая вялікая частка наше культурнае спадчыны.

Ушаноўваючы ўнікальную спадчыну Беларускага народу і шматлікія выпадкі ўкладу, зробленага Беларусамі ў Злучаныя Штаты й Канаду, гэтая Сустрэча таксама падкрэсьлівае наша пачуцьцё прыязьні да тых, хто жыве на вашых айчынных землях. Народ Беларусі імкнецца будаваць там, дзе камунізм будаваў, і я далучаюся да вашае ўрачыстасьці, якая адзначае ягоныя аднаўленыя спадзяваньні на будучыню.

Барбара далучаецца да маіх найлепшых пажаданьняў вам прыемнае сустрэчы. Благаславі вас Божа.

ДЖОРЖ БУШ.

З рэзалюцыі 19-й Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі ў Кліўлендзе

2. Зьвярнуцца з просьбай ад імя беларускіх грамадаў у ЗША і Канадзе да Кангрэсу ЗША і Парляманту Канады, каб у Амэрыку і Канаду былі прынятыя квоты імігрантаў зь ліку жыхароў найбольш заражаных мясцовасьцяў чарнобыльскай зоны Беларусі.

3. Падтрымаць і далей дзейнасьць Беларускага Народнага Фронту, скіраваную на ратаваньне жыхарства ад Чарнобыльскай рацыяцыі, на ратаваньне беларускае нацыі ад культурнага заняпаду, да якога давяла аднапартыйная сыстэма.

4. Рабіць захады для пабудовы коштам амэрыканскіх і канадзкіх фондаў анкалягічнага шпіталя ў Беларусі, у якім лячыліся-б ахвяры чарнобыльскай радыяцыі ды ў якім працавалі-б таксама і лекары з Амэрыкі й Канады.

5. Спрыяць усімі магчымымі спосабамі эканамічным і гандлёвым сувязям паміж амэрыканскімі, канадзкімі ды іншымі заходнімі фірмамі, з аднаго боку, і прыватнымі прадпрыемствамі Беларусі, з другога.

7. Падтрымаць справу як мага больш шырокага навуковага, культурнага і турыстычнага абмену паміж Паўночнай Амэрыкай і Беларусяй, прыезду ў Злучаныя Штаты й Канаду беларускіх студэнтаў на навуку, спэцыялістаў рознага профілю, у тым ліку сельскагаспадарчага, на практыку, моладзі на азнаямленьне з жыцьцём Беларусаў Амэрыкі й Канады.

10. Мы зварачаемся з просьбай да ўладаў Беларускай ССР, каб было спынена накладаньне мыта на дазыметры, якія жыхары Рэспублікі дастаюць ад сваіх суродзічаў з-за мяжы.

Кліўленд, Агаё, ЗША

Нядзеля, 2 верасьня 1990 году.

19-Я СУСТРЭЧА БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЙ АМЭРЫКІ.

Нумар падрыхтавалі А. Гуркоў, С. Дубавец, П. Жук, С. Харэўскі. Ліцэнзія № 10. Фармат А5 Афс. друк. Друкарня МАЗ. Зак. 2648. Наклад 20000.